

ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი

არქივი საქართველოს თეატრის, მუსიკის, კინოსა და ქორეოგრაფიის სახელმწიფო მუზეუმს გადაეცა 2010 წლის 24 ივნისს, ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის შთამომავლის თამარ აშხვაცავას მიერ.

ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი

ფოტო კოლექცია ეკუთვნის ქსნის ერისთავთა რეზიდენციის ბოლო მკვიდრს ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავს. იგი მოღვაწეობდა 1865-1933 წლებში, იყო ცნობილი დეკლამატორი, რომელიც ილია ჭავჭავაძის ნაწარმოებებსაც კარგად კითხულობდა. მიუხედავად ასაკობრივი სხვაობისა, კოლა ერისთავი ახლო მეგობრულ ურთიერთობა ჰქონდა ილიასთან და მუდმივი სტუმარი ყოფილა საგურამოში ილიაობის აღსანიშნავად გამართული ტრადიციული წვეულებებისა, რომელზეც, მწერლის პატივსაცემად, ქართული ინტელიგენციის რჩეული წარმომადგენლები იყრიდნენ თავს. ლხინს თან სდევდა „სიტყვა თამაში, სიტყვები, ექსპრომტები, მოსწრებული ლაპარაკი და ბოლოს კოლა ერისთავისაგან წარმოთქმული მშვენიერ კილოზე ჩვენი პოეტების ლექსები, ილიას და აკაკის პოემები“ (ს. მგალობლიშვილი, მოგონებები, თბ. 1938. გვ. 168)

ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი ერთი პერიოდი მსახურობდა ქიზიყის მხარეში, იყო დრამატული საზოგადოების თავმჯდომარე, ხშირად მართავდა თეატრალურ წარმოდგენებს ახალგორის ერისთავთა სასახლეში.

ქსნის საერისთავო

ქსნის საერისთავო, ფეოდალური საქართველოს სამხედრო-ადმინისტრაციული ერთეული, XV საუკუნიდან საერისთავო-სათავადო. წარმოიშვა ქსნისა და მის აღმოსავლეთით და დასავლეთით მდებარე მცირე ხეობებში. ქსნის ხეობაში ბინადარი ცხოვრების ნიშნები უწყვეტად ჩანს ძველი ქვის ხანიდან. განსაკუთრებით ინტენსიური იყო აქ ცხოვრება გვიანდელი ბრინჯაოსა და ანტიკურ ეპოქაში. ანტიკურ და უფრო მოგვიანო ხანაში ქსანზე რამდენიმე ცენტრი (საძეგური, ყანჩაეთი, ალაიანი) არსებობდა. ქართლში სახელმწიფოს წარმოშობის დროიდან (ძვ. წ. III საუკუნე) ქსნის ხეობა მომიჯნავე ხეობითურთ სასპასპეტოს, ანუ შიდა ქართლის საერისთავოს შემადგენლობაში შედიოდა. ადრინდელი ფეოდალურ ხანაში ქსნის ხეობაში ორი ადმინისტრაციული ერთეული იყო: ქსნისხევი (ცენტრი – ქვენიფნევი) და ცხრაძმისხევი (ცხრაზმისხევი) (ცენტრი – ლარგვისი). ქსნის საერისთავოს ისტორია ფაქტობრივად ცხრაზმისხევისა და ქსნის ხევის, ანუ მთისა და ბარის ურთიერთობის ისტორიაა. X საუკუნიდან დაიწყო ცხრაზმისხევის აღზევება. ამ დროს იგი მდინარეების ლეხურის, მეჯუდის, პატარა ლიახვის ზემო ნაწილებსაც მოიცავდა. საერისთავო გაფართოვდა სამხრეთითაც, რის გამოხატულებაც უნდა იყოს რეზიდენციის გადატანა ლარგვისიდან ქვენიფნევეს. ვახუშტის ცნობით, თამარ მეფის დროს ქართლი და ქსანი ცალ-ცალკე საერისთავოები იყო. მონღოლთა შემოსევების შემდეგ, XIII საუკუნის II ნახევრიდან, დასტურდება ცხრაზმისხევის ერისთავი, რომელიც პოლიტიკური მემკვიდრე იყო ადრინდელი ფეოდალური ხანის ცხრაზმისხევის ხელისუფლისა. ქსნის ერისთავებად არიან ბიბილურები, რომლებმაც რეზიდენციის სახელწოდების მიხედვით მიიღეს ზედწოდება „ქვენიფნეველი“. XIII-XIV საუკუნეების მიჯნაზე ცხრაზმისხევის ერისთავებმა საგრძნობლად გააფართოვეს მამულები. მათს სამფლობელოში შედიოდა: ცხრაზმა, ჟამური, ქარჩოხი, ჭურთა, ქოლოთი, ისროლისხევი, აბაზასძეთა მამული, თრუსო, ლუდა, გაგასძენი, მლეთა; არახეთი, ხანდო, ყანჩაეთი, ძაგნაკორა, დილუამი, გავაზი, აწერისხევი, ბეხუშე. XIV საუკუნის შუა წლებისთვის ქსნის ერისთავებმა გააფართოვეს მიწები ქართლის ვაკის მიმართულებით. აქ დაეუფლნენ კარბს, გარეჯ-ვარბაკურისუბანს და იკორთის მონასტერს. ხელი მიუწვდათ ქნოლზე და მალანდვალეთზე. XV საუკუნის დასაწყ-

ისიდან ქსნის საერისთავო ფაქტობრივად ერისთავების მამულად ანუ სათავადოდ გადაიქცა. ამ ხნისათვის ისინი იყვნენ საგვარეულო საძვალის, ციხე-დარბაზების, დიდი ყმა-მამულის პატრონი. შეიქმნა ერისთავთა საგვარეულო მატრიანე „ძეგლი ერისთავთა“.

ახალგორი

ახალგორი (ყოფ. ლენინგორი) – დაბა ახალგორის მუნიციპალიტეტში, მუნიციპალიტეტის ცენტრი. 1935-1991 წლებში ცნობილი იყო ლენინგორის სახელით. რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ, ქალაქს ოკუპანტებმა უწოდეს თავისი ძველი სახელწოდება (ლენინგორი). მდებარეობს ალევის ქედის დასავლეთ კალთაზე, მდინარე ქსნის მარცხენა სანაპიროზე, რკინიგზის სადგურ ქსანიდან 35 კმ-ზე. დაბის სტატუსი მიენიჭა 1960 წელს. მოსახლეობა 2.5 ათასი (2002). დაბაში არის ადმინისტრაციული, კულტურის და ჯანდაცვის დაწესებულებები, მცირე საწარმოები. ისტორიული წყაროების ცნობით, ახალგორი დაარსებულია ძვ. წ. II ს-ში, საურმაგის მეფობის პერიოდში. ვახუშტი ბაგრატიონი მას იხსენიებს „მცირე ქალაქად“, რომელშიც „მკვიდრობენ ქართველნი და სომეხნი“. გვიანფეოდალურ ხანაში ახალგორი ქსნის ერისთავთა რეზიდენცია იყო. ახალგორში შემორჩენილია XVII საუკუნის სამი ხუროთმოძღვრული ანსამბლის ნანგრევები.

ფოტომასალა

1. ახალგორი. ქსნის ერისთავთა სასახლე. ფოტო გადაღებულია ალექსანდრე როინაშვილის მიერ.
ფოტოასლი. 13X1 სმ.
2. ახალგორი. ქსნის ერისთავთა სასახლის შიდა აივანი.
ფოტოასლი. 13X1 სმ.
3. ახალგორი. ქსნის ერისთავთა სასახლე.
ფოტო. 11X1 სმ.
4. ახალგორი. ქსნის ერისთავთა სასახლის შიდა აივანი.
ფოტო. 8,5X1 სმ.
5. ახალგორი. ქსნის ერისთავთა სასახლე.
ფოტოასლი. 13X 1სმ.
6. ახალგორი. ქსნის ერისთავთა კარის ეკლესიის მიდამოები.
ფოტოასლი. 13X 1 სმ.
7. ახალგორი. ქსნის ერისთავთა სასახლის მიდამოები. უკან ჰქონდა მინანერი: „**ბარათაშვილი სწერს გრიგოლ ორბელიანს ამ ქვებზე და ჭადრებზე**“.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.
8. ახალგორი. ქსნის ერისთავთა სასახლე.
ფოტო. 11X7 სმ.
9. მარჯვნიდან მარცხნივ პირველი ზის დავით ლუარსაბის ძე ერისთავი, მეორე: ერისთავის მეუღლე ანასტასია (ანეტა) ბებუთოვი (ბებუთაშვილი), მესამე: ბარონი ნიკოლაი, თავზე ადგას სოფიო ალექსანდრეს ასული ჭავჭავაძე, ეკატერინე და ნინო ჭავჭავაძეების და.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.
10. ანეტა ბებუთოვი [ბებუთაშვილი] დავით ლუარსაბის ძე ერისთავის მეუღლე.
ფოტო. 10,5X14 სმ.
11. ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი (1865-1933) საკუთარ კაბინეტში. ახალგორი. ერისთავების სასახლე.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.
12. დავით ლუარსაბის ძე ერისთავის მეუღლე ანეტა ბებუთოვა (ბებუთაშვილი).
ფოტოასლი. 13X18 სმ.
13. ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი (1865-1933) მეუღლესთან ტასო ციციშვილთან ერთად.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.
14. ანასტასია (ტასო) ციციშვილი (ხვედურეთიდან) ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის მეუღლე. ზის ახალგორის სასახლის დიდ კაბინეტში.
ფოტო. 15X18 სმ.
- 15- დარიკო ერისთავი-ჯავახიშვილისა, დავით ლუარსაბის ძე ერისთავის ქალიშვილი, ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის (1865-1933) და.
ფოტო. 10X19 სმ.
16. დარიკო ერისთავი-ჯავახიშვილისა, დავით ლუარსაბის ძე ერისთავის ქალიშვილი, ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის (1865-1933) და. იყო ნინო ჯავახიშვილის დედა, გულნარა ჯაფარიძის ბებია. 1. 02. 1936.
ფოტო. 14X9 სმ.

17. ანასტასია (ტასო) ციციშვილი (ხვედურეთიდან) ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის მეუღლე. ზის ახალგორის სასახლის დიდ კაბინეტში.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

18. ახალგორის ერისთავთა სასახლის გოგირდის აბანოსთან დგანან: მარჯვნიდან მარცხნივ პირველ რიგში: ნინო ჯავახიშვილი (ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის დისშვილი), ბარათაშვილი იოსებ. ? ნინა ნიკოლოზის ასული ერისთავი. მესამე რიგში: შალვა ერისთავი, მართა ვაჩნაძე (ნიკოლოზ ერისთავის მეუღლის, ტასო ციციშვილის დისშვილი).
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

19. მარჯვნიდან მარცხნივ თამარ ნიკოლოზის ასული ერისთავი, გიგუშა ნიკოლოზის ძე ერისთავი, ნინა ნიკოლოზის ასული ერისთავი. ალექსანდრე როინიშვილის ფოტო.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

20. ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი შვილიშვილთან შალვა აშხაძევასთან ერთად. თან ახლავს.
ფოტოასლი 13X18 სმ. ფოტო. 16X10 სმ.

21. ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი ახალგორის სასახლის ეკლესიასთან. ამ ეკლესიას უკავშირდება ვაჟა-ფშაველას სახელი. თამარ ერისთავის მოგონების მიხედვით, ვაჟა ახალგორში მანონს ჰყიდიდა და თან ფანდურზე საკუთარ ლექსებს მღეროდა. იგი კოლა ერისთავს შეუნიშნავს და სიმღერად თქმული ლექსი ძალიან მოსწონებია. იმავე დღეს ვაჟა კოლას ახალგორში წაუყვანია. ვაჟამ ღამე ახალგორის სასახლის ეკლესიაში გაათენა. მეორე დღეს კოლას ვაჟა ილიასთან მიუყვანია.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

22. ახალგორის ერისთავთა სასახლე. მარჯვნიდან მარცხნივ პირველი ანასტასია ციციშვილი ერისთავისა. ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის მეუღლე.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

23. ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი თავის შვილებთან ერთად: თამარი, ნინო, შალვა. ფოტო გადაღებულია ერისთავების ახალგორის სასახლეში.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

24. დარიკო ერისთავი-ჯავახიშვილისა, დავით ლუარსაბის ძე ერისთავის ქალიშვილი, ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის (1865-1933) და.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

25. ახალგორი. ქსნის ერისთავთა სასახლე. მარჯვნიდან მარცხნივ პირველი ტასო ციციშვილი, ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის მეუღლე, შემდეგ კოლას და დარია დავითის ასული ერისთავი-ჯავახიშვილისა (მეუღლე ქაიხოსრო გიორგის ძე ჯავახიშვილი (1869-1928), მალა დგას თამარ ერისთავი, ზის თეთრ მაისურში ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი, შემდეგ შალვა ერისთავი (იუნკერი), ნინო ერისთავი.
1919 წელი. ფოტოასლი. 13X18 სმ.

26. თამარ ნიკოლოზის ასული ერისთავი. ფოტო გადაღებულია ქსნის ერისთავთა სასახლეში, ახალგორში.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

27. ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის შვილები: შალვა და ნინა, მართა ვაჩნაძე, ანასტასია ციციშვილის დის შვილი. ტახტრევანზე ზის დედა ანასტასია (ტასო) ციციშვილი. შირშანზე წარწერა იყო: „იცოცხლე დიდხანს ჩვენო ილია. შენით აქვს ქართველს დიდი გულია“. ფოტო გადაღებულია ახალგორში. ქსნის ერისთავთა სასახლეში.
ფოტო. 8X11 სმ.

28. ნინო ნიკოლოზის ასული ერისთავი.
ფოტო. 5X11 სმ.

29. ახალგორი. ქსნის ერისთავების სასახლე. სარკესთან ზიან თამარ ნიკოლოზის ასუ-

ლი და ნინა ნიკოლოზის ასული ერისთავები.
ფოტო. 8X5 სმ.

30. ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის შვილები. მარჯვნიდან მარცხნივ პირველი: შალვა (ფეხბურთელი, იუნკერი), თამარ და ნინა.
ფოტოასლი. 18X13 სმ.

31. აფხაზეთი. გრაფ ალექსანდრე ოლდენბურგის სასახლე ქ. გაგრაში. მარჯვნიდან მარცხნივ პირველი ნინო ქაიხოსროს ასული ჯავახიშვილი და მისი მამიდაშვილი ნინო ნიკოლოზის ასული ერისთავი.
1927 წ. ფოტოასლი. 13X18 სმ.

32. ნინა ნიკოლოზის ასული ერისთავი მის ვაჟიშვილთან შალვა აშხაცავასთან (აშხვარჭაა) ერთად.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

33. ნინო ნიკოლოზის ასული ერისთავი.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

34. თამარ ნიკოლოზის ასული ერისთავი დისშვილთან შალვა აშხაცავასთან ერთად.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

35. ახალგორის ერისთავთა სასახლე. ნინა ნიკოლოზის ასული ერისთავი.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

36. ნინა ნიკოლოზის ასული ერისთავი.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

37. ნინა ნიკოლოზის ასული ერისთავი შვილთან შალვა აშხაცავასთან ერთად.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

38. ნინა ნიკოლოზის ასული ერისთავის ვაჟი შალვა აშხაცავა. ახალგორი. ერისთავთა სასახლე.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

39. ნინა ნიკოლოზის ასული ერისთავი.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

40. ნინა ერისთავის ვაჟი შალვა აშხაცავა.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

41. ნინა ერისთავის ვაჟი შალვა აშხაცავა.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

42. ნინა ერისთავის და სიმონ მიხეილის ძე აშხაცავას ვაჟი შალვა.
ფოტოასლი. 13X18 სმ.

43. ერისთავთა ნათესავი გულნარა.
ფოტო. 8X13 სმ.

44. ქსნის ერისთავთა შთამომავალი ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის ვაჟი შალვა ერისთავი. იყო ფეხბურთელი და იუნკერი. დაიღუპა თბილისის მისადგომებთან 1921 წლის 24 თებერვალს. ფოტო გადაღებულია დაკრძალვის დღეს.
ფოტო. 14X22 სმ.

45. საფეხბურთო გუნდი „ოირა“. კაპიტანი ვ. საპოჟნიკოვი. გუნდის წევრები: ბ. შადრიანი, კ. სტრილიცოვი, კ. გეხტიანი, ა. ბაღდასაროვი, ს. ორლოვსკი, ვ. ჩეკრიმანი, მ. ჩაჩავა, შალვა ერისთავი, კ. ვერჩინსკი, ვ. საპოჟნიკოვი, ლავრიკი.
1914 წ. ფოტო 10X6,5 სმ.

46. ახალგორის ერისთავთა შთამომავალი ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის ვაჟი შალვა ერისთავი (დგას მარცნიდან პირველი). ფოტოზე აღბეჭდილია ვერის პირველი საფეხბურთო ჯგუფი 1912 წელს. აქვე დგანან: გიორგი ლაზარაშვილი, პატე მაგალობლიშვილი, პავლე რაზიკაშვილი (ვაჟა ფშაველას ძმა) კოტე ბაქრაძე, პეტია მალაბეკოვი. შალვა ერისთავი იყო იუნკერი. დაიღუპა 1921 წლის 24 თებერვალს.

ფოტო. 19X15,5 სმ.

47. საფეხბურთო გუნდი „სლეტი“ ამხანაგური თამაშის დროს აიღო თბილისის პირველობა. კაპიტანი ბორია შადრინი, გოლერი: ვალოდია შებალდაევი, ბეკი: ანდრეი მუჟანოვი, ლულკა ფრეი. ხაუბეკები: ბორია ჩისტიაკოვი, შალვა ერისთავი, არმენიკი. ფორვარდები: სემა დუსიაცკი, ანდრეი სტაროვი, ირიშა მუხანოვი, ბორია შადრინი, რომკა პოლოსოვი.

1917 წ. ფოტო. 14X9 სმ.

48. ქართველ ფეხბურთელთა გუნდი. მარცხნიდან პირველი დგას შალვა ნიკოლოზის ძე ერისთავი. შემდეგში იუნკერი. დაიღუპა 1921 წლის 24 თებერვალს. ფოტო გადაღებულია ზაფხულში, სურამში.

1919 წელს. ფოტო. 13X19,5 სმ.

49. ქართველ ფეხბურთელთა გუნდი. მარცხნივ ვაგონში გამოსასვლელთან დგას შალვა ნიკოლოზის ძე ერისთავი. 1919 წლის ზაფხული.

ფოტო. 12X8 სმ.

50. ქართველ ფეხბურთელთა გუნდი. ზედა რიგში მარჯვნიდან პირველი შალვა ნიკოლოზის ძე ერისთავი. თბილისი. 1919 წლის ზაფხული.

ფოტო. 9X11 სმ.

51. ფეხბურთელთა გუნდი. მეორე რიგში მარჯვნიდან პირველი ზის შალვა ნიკოლოზის ძე ერისთავი.

ფოტო. 9X14 სმ.

52. ფეხბურთელთა გუნდი. მარჯვნიდან მესამე შალვა ნიკოლოზის ძე ერისთავი.

ფოტო. 15X7 სმ.

53. შალვა ნიკოლოზის ძე ერისთავი. ფეხბურთელი, შემდეგში იუნკერი.

ფოტო. 8,5X11 სმ.

54. ვალერიან გუნია (?). თუმცა უკანა მხარეს რუსულ ენაზე აქვს შემდეგი შინაარსის წარწერა: „**ძვირფას თავადს კოლა ერისთავს, კამბეჩოვანის (ქიზიყის) ყოფილ ერისთავს, ბამბუკ ივანეს ძე ბამბუკოვისაგან. 1903 წლის 22 მარტი. ქ. სიღნაღი. ვ. ს. ბეტოვი**“. ვალერიან გუნია ივარაუდება წინა მხარეს ოჯახის ერთ-ერთი წევრის თანამედროვე მინანქრის მიხედვით, თუმცა ძალიან საეჭვოა.

ფოტო. 16,5X11 სმ.

55. ალექსანდრე სუმბათაშვილ-იუჟინი (1857-1927). ფოტოს აქვს წარწერა მიძღვნილი ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავისადმი.

ფოტოასლი. 13X18 სმ.

56. თბილისი. ალექსანდრე სუმბათაშვილ-იუჟინისადმი მიძღვნილი საღამოს მონაწილენი. ქვემოდან ზემოთ პირველ რიგში მარჯვნიდან მარცხნივ მეორე ანასტასია (ტასო) ციციშვილი, მესამე თამარ ერისთავი, მეოთხე წინა ერისთავი, მესამე რიგში მარჯვნიდან მარცხნივ მეთორმეტე ალექსანდრე სუმბათაშვილ-იუჟინი (1857-1927). მეოთხე რიგში მარჯვნიდან მარცხნივ მეათე ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი.

ფოტოასლი. 13X18 სმ.

57. ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი.

ფოტო. 25X29 სმ.

58. გიგუშა ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავის ვაჟი, მონათლულია ილია ჭავჭავაძის მიერ. არსებობს ამ ამბის შესახებ კოლა ერისთავის დის დარია ერისთავ-ჯავახიშვილის (1873-

1962) შემდეგი მოგონება: „ორი დღე ერის მამასთან“. მამაჩემის, დავით ლუარსაბის ძე ერისთავის ოჯახი ცხოვრობდა დუშეთის მაზრაში, სოფელ ახალგორში (ეხლანდელი ლენინგორი). მამაჩემს ჰყავდა ხუთი შვილი. მათში უფროსს ერქვა ნიკოლოზი ანუ კოლა, როგორც მას იცნობდა ქართული საზოგადოება. კოლას ბავშობიდანვე უყვარდა სცენა და გატაცებული იყო ხელოვნებით. იგი 8 წლისა იყო მხოლოდ, როდესაც პირველად მიიღო მონაწილეობა მოლიერის პიესაში, რომელშიც ასრულებდა ბავშვის როლს. როდესაც კოლა წამოიზარდა, მან მოინდომა მსახიობად გახდომა, მაგრამ მამამ ამის ნება არ მისცა და კოლაც ძალაუწევდა დაემორჩილა მამის სურვილს. მან თავი დაანება სცენას და ხელი მიჰყო მხატვრულ კითხვას. ამ ნიადაგზე იგი დაუახლოვდა ცნობილ ქართველ მწერალს ილია ჭავჭავაძეს და მიუხედავად იმისა, რომ ილია ბევრად უფროსი იყო მასზე, მისი გულითადი მეგობარი გახდა.

როდესაც ჩემ ძმას კოლას შეეძინა უფროსი ვაჟიშვილი, მან გადასწყვიტა რომ ილიას იგი მოენათლა. მართლაც ზაფხულში მოაწყო ნათლობა და ნათლიად ილია ჭავჭავაძე და მაკრინე ამირეჯიბი მიიწვია. ილია სიამოვნებით დათანხმდა და ნათლობის დღე დანიშნეს. ეს მოხდა დაახლოებით 1890 წელს.

ჩვენს ოჯახში გაიმართა დიდი მზადება ნათლობისთვის და ილიას შესახებ დრად, რომელიც მანამდე ჩვენთან, ახალგორში არ ყოფილიყო. ი. ჭავჭავაძესთან ერთად დაპატიჟებული იყვნენ ილიას მეგობრები და სოფლის ინტელიგენცია. ეხლა გვარებს ვერ ვიხსენებ, მასხოვს მხოლოდ ცნობილი ქართველი მსახიობები: ვასო აბაშიძე, ვალერიან გუნია, მომღერალი ქალი მაკინე ამირეჯიბი და სხვა.

სტუმრების შესახებ დრად გაემგზავრნენ ჩემი უმცროსი ძმა გიორგი (ჟორჟიკა) თავის ტოლ-ამხანაგებით, რომლებიც გამოწყობილნი იყვნენ ერთნაირ თეთრ ჩოხებში და ისხდნენ ერთფერ ცხენებზე... 12 საათზე მოგვესმა თოფის ხმა. ყველანი გამოვედით და შევეგებეთ ეზოში შემოსულ ეტლს, რომელშიც იჯდა ილია თავის მეგობრებით. ეტლს გარს ეხვია დამხვედრი ახალგაზრდა ცხენოსნები. ეტლიდან ჩამოსულ სტუმრებს კარის ეკლესიასთან შეეგება შემოსილი მღვდელი ჯვრით ხელში. ყველა ემთხვია ჯვარს და მღვდელმაც დალოცა ახლადმოსული სტუმრები. ამის შემდეგ ყველანი – სტუმრებიც და მასპინძლებიც ავიდნენ სასახლეში.

ჩვენი სასახლე წარმოადგენდა სამსართულიან შენობას, რომლის ფართო აივანი ეყრდნობოდა 12 მაღალ სვეტს. აივნიდან თვალწინ იშლებოდა დიდი ბაღი და ქსნის მთელი ხეობა. თვალწარმტაცმა ბუნებამ მოხიბლა ილია, რომელმაც გამოსთქვა თავის აღტაცება. ბაღში ილიამ დაინახა უშველებელი, მაღალი ჭადრის ხეები და მათ ქვეშ დიდი ქვის მაგიდა. ილია მიუბრუნდა კოლასა და ჰქვითხა: „ეს ქვებია, რომელზედაც სწერდა ნიკოლოზ ბარათაშვილი“-ო?

გზიდან დაღლილი ილია შეიყვანეს მისთვის გამზადებულ ოთახში, რომელშიც ბუხრის წინ იდგა დიდი ჩუქურთმიანი ჩარჩო, ტილოთი გადაკრული, ლითონის ასოებით ეწერა:

**„იცოცხლე დიდხანს ჩვენი ილია,
შენით აქვს ქართველს დიდი გულია“**

სანამ ნამგზავრი ილია და სხვა სტუმრები ისვენებდნენ, ეკლესიაში ყველაფერი მოამზადეს ნათლობისათვის. მართლაც, რამდენიმე ხნის შემდეგ ყველანი შეგროვდნენ ეკლესიაში და დაიწყო ნათლობა. ბავშვს სახელად გიგო დაარქვეს. ნათლობის წესების შესრულების შემდეგ დიასახლისმა მიიპატიჟა სტუმრები დიდ დარბაზში, სადაც მათ ელოდათ მშვენიერად განწყობილი სუფრა. ილიას გვერდით იჯდა მაკინე ამირეჯიბი, რომელმაც თავისი მოხდენილი სიმღერით მოხიბლა ჩვენი მგოსანი და იმდენად გაამხიარულა, რომ ლეკურიც კი აცეკვა. ილიამ იცეკვა და გამოიწვია მაკინე ამირეჯიბი, რომელიც თავის შესანიშნავი სიმღერის გარდა, განთქმული იყო როგორც მოცეკვავე. გამხიარებულმა ილიამ ნაუკითხა დამსწრეთ თავისი ლექსი. მის საპასუხოთ მისვე ლექსი ნაუკითხა ჩემმა ძმამ კოლამ. ილიას ძალიან მოეწონა კოლას კითხვა, გადაეხვია, აკოცა და უთხა:

**„სხვისი სიტყვა შენგან თქმული
კეთდება და უფრო შენის“**

შემდეგში ილიამ გამოუგზავნა კოლას საჩუქრად თავისი წიგნები ასეთივე წარწერით.

სადილს ვახშამი მოჰყვა და დროს ტარებამ და ლხინმა შუალამემდე გასტანა. საღამო ჟამს მთელი სასახლე, აივანი და ეზო ჭრაქებით განათდა.

როდესაც სოფლის მცხოვრებლებმა გაიგეს ილიას ჩვენთან ყოფნა, მოვიდნენ სასახლეში და ნიშნად პატივისცემისა და სიყვარულისა მართლაც ნობათი: ქსნის ხეობის თევზი და ნაირ-ნაირი ხილი.

ილიამ ახალგორში დაჰყო ორი დღე. იგი მთელმა საზოგადოებამ გააცილა სადგურ კასპამდე.

შემდეგში ილია ხშირად იგონებდა ახალგორში სიამოვნებით გატარებულ დღეებს.

59. სამხედროთა ჯგუფი. მარცხნიდან პირველ რიგში ნამონოლილია ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი.

ალექსანდრე იმედაშვილი

მას სწამდა ხელოვნება, როგორც ძლიერი იარაღი მასების აღსაზრდელად და მთელ თავის მუშაობას სცენაზე სთვლიდა როგორც მშობლიური ქვეყნის, თავისი ხალხის სამსახურს, ხალხისა, რომელიც ძლიერ უყვარდა ა. იმედაშვილს.

შალვა დადიანი

ალექსანდრე იმედაშვილი 1882 წელს 18 თებერვალს თბილისში დაიბადა. 1890-1894 წწ. სწავლობდა სემინარიასთან არსებულ პირველ დაწყებით სკოლაში, ხოლო შემდგომ სწავლა განაგრძო სასულიერო სასწავლებელში, რომელიც არ დაუმთავრებია. 1898-1900 წწ. საბუღალტრო კურსებზე სწავლობდა.

სცენით ბავშვობიდან იყო გატაცებული. 1900 წლის 30 სექტემბერს, სათავადაზნაურო თეატრში ვ. გუნიას რეჟისორობით „გამოსაცდელი ნარმოდგენა“ გაიმართა, სადაც მან პირველად ითამაშა ახალგაზრდა ყმანვილის როლი ვ. ხოლოსტოვის ერთმოქმედებიან ვოდევილში „უკუღმართი ადგილი“ და ჟოინტის პიესაში „ძალად ავაზაკი“, სადაც ხანში შესული პოლკოვნიკის როლი შეასრულა. გამოცდის წარმატებით ჩაბარების შემდეგ, ქართული თეატრის დასში დამწყებ მსახიობად მიიღეს.

ალ. იმედაშვილი სამსახიობო ოსტატობის შემდეგ წერდა: „შეიძლება პატარა როლიც მნიშვნელოვანი გახადო, თუ კი მას გულმოდგინედ მოეკიდები“, მაგრამ იგი თავიდანვე გრძობდა იმ განსხვავებას, რომელიც პატარა და უმნიშვნელო როლს შორის არსებობდა. იგი გრძობდა, რომ ყალბი როლების შესრულებას შეიძლება ცუდი გავლენა მოეხდინა დამწყები მსახიობის ინდივიდუალობის, მისი შემოქმედების შემდგომ ჩამოყალიბებაზე.

1900 წლის 16 ნოემბერს ვასო აბაშიძის ბენეფისი დაინიშნა. დაიდგა დე კურსელის მელოდრამა „ორი ჯიბგირი.“ მაკო საფაროვა-აბაშიძის რეკომენდაციით ვასო აბაშიძემ მას თავის საბენეფისო პიესაში ჯარისკაც ბრისკეს პატარა, მაგრამ საპასუხისგებლო როლი შესთავაზა. რეპეტიციის დროს ვ. შათირიშვილი, რომელიც უფრო რთულ – პოლკოვნიკ დოლბუაზის როლს თამაშობდა, ავად გახდა და მისი როლი ახალბედა მსახიობს გადასცეს. „ნარმოდგენამდე სამი დღე იყო დარჩენილი. ვასო აბაშიძე და კოტე მესხი ძალიან შიშობდნენ, მაგრამ მგონი არ შევარცხვინე“ – იხსენებს ალექსანდრე იმედაშვილი თავის წერილში.

1902 წელს იგი ვლადიმერ ალექსი-მესხიშვილმა ქუთაისში მიიწვია, საიდანაც დაიწყო ალექსანდრე იმედაშვილის საინტერესო და ორიგინალური შემოქმედების თანდათანობითი აღმავლობა. ამიერიდან 40 წლის განმავლობაში გაისმის ალექსანდრე იმედაშვილის მომხიბლავი, გულშიჩამნდომი ხმა, მდიდარი და ემოციური ინტონაცია, მოქმედების მოზღვავებული ნიჭი და ტემპერამენტი.

1903-1909 წწ. მსახიობი თბილისში მუშაობს, სადაც განასახიერა: კასიო (უ. შექსპირის „ოტელო“), ლევან ხიმშიაშვილი (დ. ერისთავის „სამშობლო“), პარალელურად, 1904-1905 წწ. ჩამოაყალიბა „ახალგაზრდა მსახიობთა ამხანაგობა“, რომელმაც განახორციელა რამდენიმე მნიშვნელოვანი დადგმა, მათ შორის ალ. ყაზბეგის „არსენა“, ნ. კარევეის „ცხოვრების გმირი“, კ. გუცკოვის „ურიელ აკოსტა“ და სხვა. ამავე სეზონში ალ. იმედაშვილმა სახაზინო თეატრის სცენაზე ალ. სუმბათაშვილის „ღალატში“ დათოს როლის შესრულებით საყოველთაო მონონება დაიმსახურა. დათოს სახეში განსახიერდა ქართველი უბრალო ადამიანების უტყუარი ნებისყოფა, თავისუფლების მოყვარე ხალხის უსაზღვრო სული. ასე დაიმსაურა ახალგაზრდა მსახიობმა ქართველი მაცურებლის სიმპატია.

ალექსანდრე იმედაშვილს დრამატული მსახიობის ნიჭის გარდა, კარგი ვოკალური მონაცემებიც ჰქონდა. 1908 წელს 7 თებერვალს პირველად გამოდის ოპერეტაში, სადაც მღერის პიპოს პარტიას ე. ოდრანის „ნატურის თვალში“. შემდგომ პერიოდში იგი ასრულებს დიუნუას, კანიფასის, ასკარას, პიკლოს პარტიებს ოპერეტებში: „რანდი უშიშარი და გულმართალი“, „მეჯლისი იტალიელებით“, „არშინ მალ-ალან“, „მოჭიკჭიკე ჩიტები“ და სხვა.